N°. 25. Donderdag 4 September 1902. 2de Jaargang.

HET KOLONIAAL WEEKBLAD

Orgaan der Vereeniging

OOST EN WEST.

Abonnementsprijs per jaar.

Vrij aan huis of franco per post binnenland *bij vooruitbetaling*. f 2.00
Voor Oost-Indië en het Buitenl. » 3.00
Afzonderlijke nummers. . . . » 0.10
Men abonneert zich voor minstens zes maanden ingaande op den dag der eerste toezending f 1.—

Prijs der advertentiën.

Per regel . . . . f 0.10
Bij plaatsing van 300 regels . - 0.09
» » » 1000 » . - 0.08
» » » 3000 » . - 0.07

REDACTIE: De 4de Commissie, aan welke de verspreiding van populaire kennis omtrent Oost- en West-Indië is opgedragen.
Mededeelingen of Ingezonden Stukken moeten worden geadresseerd „aan de Redactie", en gezonden aan den Heer G. E. V. L. VAN ZUYLEN, *Voorzitter der Redactiecommissie*, **7a Heerengracht**, of den *Secretaris*, Mr. G. VAN SLOOTEN Azn., **43 Conradkade**, beiden Den Haag.
Voor de Administratie en Advertentiën wende men zich tot de Uitgevers-Maatschappij „HET GEMEENSCHAPPELIJK BELANG" **Haagpoort 4,** Den Haag.

Dit nummer bestaat uit Twee Bladen.

Het hoofddoel der Vereeniging is:

Het verspreiden van populaire kennis omtrent onze Indiën onder gansch het volk en het bevorderen der welvaart in die gewesten, om zoodoende en ook door het verleenen van onderlinge hulp, ware belangstelling en liefde te kweeken tusschen Nederland hier en ginds.

Het lidmaatschap bedraagt f 1.50 tot f 5.— 's jaars, (voor het buitenland minstens f 2.50).

Zij die f 5 of meer contribueeren of een gift in ééns schenken van f 100, zijn donateur(trice).

Aan allen wordt gratis het Weekblad toegezonden.

Om lid te worden vulle men onderstaand formulier in, en zende het aan het bureau der Vereeniging, Heerengracht 4 Den Haag.

De ondergeteekende ....
wonende te .... *wenscht*
donateur-trice / lid *te worden der Vereeniging* „Oost en West" *tegen een jaarlijksche contributie van*
f ....
.... den 190
Handteekening:
Straat of gracht:

Inhoud van dit nummer.

Voor den noodlijdenden Javaan.

De vorige week sloot met een restant in kas van	f 239.63
Sedert werd ontvangen:	
Van E. L. M. te Nijmegen.	„ 3.50
Opbrengst der verloting van een voor het goede doel afgestaan dameshandwerk . .	„ 50.00
	f 293.13

In ons vorig nummer hebben wij er op gewezen, **dat er nog steeds geld noodig is**, tot leniging der groote ellende, die in Midden-Java door langdurig gemis aan voldoende voeding is ontstaan.

Van Emmerik en zijn vrouw blijven in de *Witte Kruis-kolonie* al hun krachten wijden aan de verpleging en opvoeding der weezen, waarvan het getal, aan hun zorgen toevertrouwd, steeds grooter wordt.

En ook de te *Semarang* zich gevormd hebbende commissie, van wier optreden wij reeds vroeger melding maakten, zal, naar wij hopen, spoedig hare localen openen, om aan de vele verarmden en zieken in die residentie huisvesting, voeding en verpleging te verschaffen.

Eene circulaire dezer commissie, zoowel voor Nederlandsch-Indië als voor Nederland bestemd, werd ons door het bestuur der afdeeling Utrecht toegezonden, met het verzoek, om er in ons orgaan den korten inhoud van te geven. Wij meenen echter beter te doen door die circulaire in haar geheel hier onder af te drukken; de eigen woorden der waardige ingezetenen van de hoofdplaats Semarang, die het stuk hebben onderteekend zullen, zoo denken wij, **beter spreken tot het hart van hen, die ook voor de ellende der Javanen iets voelen**, dan een uittreksel dit zou doen.

De circulaire luidt als volgt:

„Zooals U zal bekend zijn, wordt de residentie Semarang in de laatste jaren door bijzonderen tegenspoed getroffen. Herhaalde misoogsten door abnormale weêrsgesteldheid en ziekte in het gewas, overstroomingen, ziekten van mensch en vee, hebben, vooral in de afdeelingen Demak en Grobogan, grooten nood onder de bevolking gebracht.

Ook de thans te veld staande, wegens de vorige tegenspoeden grootendeels laat geplante, padi zal, door de droogte der laatste maanden en ziekte in het gewas, weinig bijdragen om den toestand te verbeteren, terwijl de harde, zware kleigrond in de meest geteisterde streken ook den aanplant van tweede gewassen in de oost-moeson zeer bemoeilijkt. De armoede zal dus — vooral na afloop van den padisnit, waarbij thans velen nog eenige centen of wat voedsel verdienen — eer toe-, dan afnemen.

Beenwonden en andere lichamelijke kwalen, in gewone tijden bij gebrek aan voldoende geneeskundige hulp in de dessa's reeds zoo menigvuldig, zijn door onvoldoende voeding nog in hooge mate toegenomen.

De gewestelijke en plaatselijke besturen, gesteund door het Gouvernement, doen veel om den nood te lenigen. Reliefworks worden aangelegd, voorschotten verstrekt voor aankoop van vee, zaadpadi ter beschikking gesteld, rijstuitdeelingen gehouden, zieken en gewonden opgenomen in op verschillende plaatsen gevestigde sompoks; kinderen, die hunne ouders verloren, toevertrouwd aan de zorgen van de Witte Kruis-kolonie te Salatiga — maar uit den aard der zaak voorziet deze bestuurszorg slechts in hetgeen dringend noodig is om de menschen niet van gebrek te doen omkomen.

Vooral de geneeskundige behandeling in de sompoks laat veel te wenschen over, daar het aantal dokters-djawa zeer beperkt is, bekwame verplegers zoo goed als geheel ontbreken en de lokaliteiten, wat ruimte en inrichting betreft, slechts aan zeer beperkte eischen voldoen. Om dezelfde reden, en wijl op de meeste plaatsen geen personen aanwezig zijn, die zich met dit werk belasten uit liefde, kunnen de ter voeding opgenomenen en de kinderen niet behoorlijk worden bezig gehouden, hetgeen op hunne moreele stemming een zeer ongunstigen invloed uitoefent.

Van ambtenaren, die talrijke andere ambtsplichten hebben te vervullen en nu eenmaal voor het uitoefenen van liefdadigheid niet zijn bestemd of opgeleid, is niet te eischen, dat zij dezen arbeid naar behooren zullen vervullen. Het inzamelen van gelden om die eenvoudig ter beschikking te stellen van den resident of andere bestuurshoofden is dan ook, volgens de meening van ondergeteekenden, geen doeltreffend middel om den lijdenden inlander ter hulp te komen en kan alleen ten gevolge hebben, dat de officiëele hulpverschaffing, die nu door het Gouvernement wordt betaald, wordt bekostigd door partikulieren. Om de verpleging van zieken en zwakken behoorlijk te doen geschieden, de herstellenden en behoeftigen tijdelijk bezig te houden, hun wat moed intespreken, hen zedelijk wat op te beuren, aan hunne kleine wenschen en behoeften tegemoet te komen, hen met raad en daad bij te staan, als zij weêr den levensstrijd moeten aanvaarden, de kinderen te verzorgen en bezig te houden, de bijeengebrachte gelden zoodanig te beheeren, dat niet bij aannemers, mandoers, oppassers, lagere inlandsche hoofden een deel aan den strijkstok blijft hangen, de bedeeling eenerzijds niet te ruim, anderzijds niet te karig toetemeten — in één woord om het liefdewerk *goed* te verrichten, moet het worden verricht uit liefde.

In dezen gedachtengang hebben de ondergeteekenden zich gevormd tot een Comité, dat wil trachten de ellende in de residentie Semarang op de best mogelijke wijze te bestrijden.

Als hoofddoel stelt zich dit Comité de oprichting ter hoofdplaats Semarang (zoo mogelijk ook later in de afdeelingen) van een inrichting voor hulpverstrekking aan noodlijdenden en verpleging van zieken en zwakken. Deze twee doeleinden zijn, in den thans heerschenden nood, niet van elkaâr te scheiden, wijl uit gebrek aan voedsel zeer veel ziekte en lijden voortvloeit en dus ziektebehandeling voor het oogenblik in zich sluit bestrijding van gebrekkige voeding. Ook ter hoofdplaats Semarang werden te dezen opzichte door het Bestuur maatregelen genomen. Behalve in de sinds lang bestaande sompok te Peterongan, waar uit het overschot van de door Chineezen voor ziekenverpleging hunner landgenooten bijeengebrachte fondsen eenige gebrekkige en afgeleefde inlanders zijn opgenomen, is het dwangarbeiders-kwartier op Boegangan tijdelijk voor een deel ingericht tot opneming en verpleging van bedelaars. De derde stadsgeneesheer, Dr. Benjamins, behandelt daar met groote toewijding de zieken, de heer en mevrouw Brouwer van het engelsche Heilsleger houden zich vol liefde bezig met de zorg van zwakken en kinderen. Het behoeft echter geen betoog, dat deze verpleging in een dwangarbeiderskwartier, wat betreft omgeving, ruimte, vrijheid van beweging, hulpmiddelen, gestadigheid (immers ook doortrekkende koelie-contractanten worden daar geherbergd, die weêr een deel der ruimte van de verpleegden kunnen komen eischen) zeer veel te wenschen overlaat. Dr. Benjamins en Dr. de Vogel hebben dit in de eerste vergadering van ons Comité treffend uiteengezet.

Om een aan het doel beantwoordende verzorging en verpleging te verkrijgen, is noodig een zelfstandige centrale inrichting, waar de nooddruftigen kunnen worden gekleed en met gemakkelijken arbeid bezig gehouden, en zieken behoorlijk geneeskundig behandeld en verpleegd. In het zaakrijke opstel van den Soerabaiaschen stadsgeneesheer Dr Steiner in de *Indische Gids* van Mei j. l. is zoo treffend uiteengezet, dat voor fatsoenlijke inlanders—die dus niet verlangen in aanraking te komen met prostituées en gestraften—reeds in gewone omstandigheden nog op geen enkele hoofdplaats van Java een behoorlijk hospitaal is te vinden. Men bedenke eens wat dit betekent, bij de duizenden menschen met ziekten en wonden, die schier onverpleegd in onze desa's rondloopen! Hoeveel te meer geldt dit alles thans voor Semarang, nu de armoede door tijdelijke oorzaken hier is ten top gestegen.

Ons Comité zou zich dan ook gelukkig rekenen, wanneer het van menschenvrienden in Indië en Nederland voldoende fondsen kon bijeen krijgen om te Semarang op te richten en te onderhouden een verzorgings- en verplegings-gesticht voor Inlanders, met het noodige terrein en hulpmiddelen om zoowel zieken als hongerlijders behoorlijk te kunnen verzorgen. Natuurlijk zou bij de oprichting geen weelde voorheerschen, maar met eenvoudige inlandsche materialen zouden op zoo ruim mogelijk terrein (voor tuinarbeid, vruchtenteelt etc.) volgens het paviljoen-stelsel bescheidene woningen en verplegingslokalen worden opgericht.

Mocht het Comité er niet in slagen, voor een dergelijke zelfstandige inrichting de noodige fondsen bijeen te brengen — welke teleurstelling het in de gegeven ernstige omstandigheden niet kan verwachten — dan zal het, in overleg met de plaatselijke geneesheeren en het Bestuur, de hem toevertrouwde gelden besteden om de *bestaande* verplegingsinrichtingen alhier en in de afdeelingen zooveel mogelijk uittebreiden en te verbeteren.

Voor zijn streven doet het dus met vrijmoedigheid een beroep op de ingezetenen van Ned.-Indië, zooals het dit zal doen op de ingezetenen van Nederland.

Door den Resident van Semarang is reeds met de meeste welwillendheid alle binnen zijn bereik liggende steun aan het Comité toegezegd.

Stelt ook Gij, Europeanen, meer bemiddelde Inlanders en Chineezen ons niet te leur!

De bijdragen, die Gij ons toezendt, zullen — wij kunnen het verzekeren — op de liefderijkste en doelmatigste wijze ten behoeve van den lijdenden inlander worden besteed en dagelijks of wekelijks in de plaatselijke Semarangsche bladen vermeld. Uit Nederland zullen wij trachten verplegers of verpleegsters te ontbieden, die dit werk willen doen uit liefde, dus niet om den broode. Ook te Semarang zullen de geneesheeren, die zoo vol ijver ons hun steun verleenen, trachten meer deskundig personeel voor ziekenverpleging te vormen. Al heerschte dus in Semarang geen buitengewone nood, meenen wij nog een nuttig werk te doen. Wie voor ons streven in 't belang van den zoo geduldig lijdenden inlander iets gevoelt, zende ons — bij voorkeur aan onzen penningmeester — zijne bijdragen.

Het Semarangsche Comité voor zieke en behoeftige inlanders:

Mr. P. Brooshooft, *Voorzitter.*
Ds. J. F. Verhoeff, *Secretaris.*
S. E. Toens (agent der Factorij), *Penningmeester.*
Mevrouw Verhoeff,
〃 Toens.
〃 Brooshooft.
〃 Abeleven.
Freule de Kock.
Th. H. van Hout, Pastoor.
D. C. J. Kool, insp. v/h Lager Onderwijs.
Raden Mas Toem. Ario Poerbo Adiningrat, Regent van Semarang.
Dr. Ch. E. Benjamins, 3de stadsgeneesheer.
A. Dowie, lid v. Mc. Neill & Co.
Mr. Th. B. Pleyte, advocaat.
Mevrouw Pleyte.
F. J. H. Soesman, koopman.
Mevrouw Soesman.
J. H. Niewenhuys, controleur B. B.
Mevrouw Niewenhuys.
Mr. H. Rahder, subst. off. v. Justitie.
Mevrouw Radher.
Dr. W. de Vogel, 1ste stadsgeneesheer.
Mevrouw de Vogel.
J. F. Charls, photograaf.
Mevrouw Charls.

FEUILLETON.

Stille krachten in Indië.

I.

In een kleine dèsa, diep het binnenland van Java in, stond een kerkhof. Om er te komen, moest men een uur gaans van 't meest bewoonde gedeelte der dèsa loopen, langs sawahs, stil en verlaten. Slechts hier en daar zag men temidden der padi-velden een heel klein hutje, hoog op bamboe-stijlen, zoo hoog, dat men er geen vrees voor wilde dieren behoefde te hebben. Die hutjes zijn zoo klein, dat drie menschen er nauwelijks plaats in vinden. Een bamboezen trapje, heel smal en steil, brengt de veldwakers boven. Ja, wakers zijn het. Den heelen dag en zelfs ook des nachts zitten menschen in 't kleine hutje, geduldig hunne velden bewakend tegen de veeltallige vogels, die in den padi-tijd bij zwermen zich vergasten aan de welgevulde padi-aren, goudgeel schitterend in de zon, zacht ritselend bewogen door den frisschen wind, haar vreemden bergreinen geur wijd verspreidend. Een vuurtje dient tot 't koken van middag- en avondmaal, slechts bestaande uit gekookte rijst met wat sambel. Soms veroorloven zij zich de weelde van een stukje „ikan kring", gedroogde visch, dat even op 't vuur geroos- terd, voor den armen dèsa-man een heerlijk gerecht is.

Uren en uren zitten de menschen daarboven op hun veilige schuilplaats geduldig de vogels te verjagen door te trekken aan de touwen, die hier en daar tusschen de velden in, aan bamboe-stijlen vastzitten. Die touwen zijn zoo aan elkaâr bevestigd, dat slechts een paar uiteinden, in 't hutje vastgeknoopt, voldoende zijn om door trekken 't heele touwenstelsel in beweging te brengen. Aan die touwen zijn bij wijze van franjes droge pisang-blâren bevestigd, welker warrelende bewegingen den vogels schrik aanjagen. 's Nachts hoort men zelfs heel in de verte het geschreeuw dier menschen, welke door hun vèrdragend geluid de wilde varkens trachten te verjagen.

Ettelijke van die velden moest men voorbijloopen, hoogten op en af gaan, om ten laatste te komen op een plaats, door groote boomen somber overschaduwd. Dat was nu 't kerkhof, stil en vredig daarliggend. Ettelijke paaltjes in den grond duidden de plekken aan, waar dorpsbewoners begraven lagen. Men zag er nog een enkel pasgedolven graf, kenbaar aan 't bamboezen vlechtwerk, dat er nog op lag en aan een aarden kruik met water, volgens den dèsa-bewoner daar neêrgezet ter laving van den dorst der in 't graf rustenden. Vlak bij 't kerkhof spreidde zich een meertje. Rustig en vredig lag 't daar, het heldere water slechts van tijd tot tijd beroerd door een kikvorsch, die er een dartelen sprong in waagde. De witte bloemen van den Kambôdja-boom, dien men op elken inlandschen doodenakker aantreft, dreven op 't water, als zoovele witte kinderkopjes, bleek elkaâr toeknikkend. Ook de graven waren bezaaid met die mooie, witte kelken, die een bedwelmenden geur rondom verspreidden.

Het was op een zoelen middag, dat een begrafenisstoet naar 't stille, eenzame kerkhof ging. Vier mannen droegen de baar, bedekt met een paar kains. Guirlandes van aaneengeregen witte melati's versierden de baar. Familieleden en kennissen liepen zwijgend achterop. Ernst was op aller gelaat te lezen; niemand sprak een woord. Naast de lijkbaar liep een man met roodbeschreide oogen, gebukt onder diepe smart. Het lijk toch, dat hij grafwaarts voerde, was dat van zijn trouwe, lieve vrouw. Hoe menigmaal had hij dezen weg niet geloopen; driemalen had hij zijn lieve kinderen naar 't graf gedragen. Dat was te veel voor de arme vrouw. Na den dood van haar laatste zoontje begon ze merkbaar te vermageren, at heel weinig. Dagelijks kon men haar op 't kerkhof zien ronddwalen, de witkelkige bloesems oprapend, ze zorgvol naast elkaâr rangschikkend op de in een rij liggende graven harer lievelingen, en eerst dan keerde ze huiswaarts, als men van die graven niets meer zag dan drie kleine, witbedekte heuveltjes. En iederen dag legde zij er weêr versche, reine bloesems op.

's Nachts hoorde men haar steeds zacht weenen op de balé-balé, weenen om haar nooit genoeg betreurde dooden.

Tot ook zij grafwaarts werd gedragen.

Haar eenige wensch was naast hare kinderen te mogen rusten. Daaraan kon echter niet worden voldaan, daar zij anders te dicht bij den waterkant zou komen te liggen. De baar werd in een daarvoor gedolven graf neêrgelaten; men dekte 't met aarde toe, en maakte als gewoonlijk een kleine ophooging; daarop het bamboezen vlechtwerk, de witte guirlandes, de waterkruik er naast, en de eenvoudige begrafenis was afgeloopen. Even stil als de tocht grafwaarts werd ook de terugtocht aanvaard. Nog een laatsten blik wierp de diepbedroefde echtgenoot achter zich, en toen liep hij langzaam met de anderen meê, eenzaam latend 't stille, sombere, witbebloemde kerkhof.

Een paar dagen later liep 't gerucht door 't dorp, dat men iederen avond tegen zes uur een zacht geween hoorde op der dooden rustplaats. Een paar jongens, die daar dichtbij hunne geiten hadden gehoed, hadden 't gehoord, en verteld aan de andere dorpsbewoners. Men sprak erover 's avonds, wanneer de dèsa-lieden met hun gezin bij 't flauwe licht van een enkel primitief lampje hun avondmaal zaten te nuttigen. Men sprak geheimzinnig, met gedempte stem. „Zou dat niet 'mbok Salim zijn, de ongelukkige vrouw, die zelfs nog in haar graf weent over haar vroeggestorven kinderen?" Immers men had niet aan haar hartewensch voldaan, men had haar niet begraven naast hare lievelingen! Wie weet! wie weet! En steeds fluisterend praatte men erover, bang de doode, die daar ver op 't eenzame kerkhof begraven lag, te zullen wekken, als ze maar iets luider spraken. Het dèsa-hoofd, dat het gerucht ook had vernomen, toog er na lang beraad met een klein gevolg heen. Tegen zes uur, bij 't ondergaan der zon, moest men er wezen. Op 't bepaalde uur verscheen de bekel, het dèsa-hoofd, met een paar zijner onderhoorigen op de eenzame begraafplaats. Niemand voelde zich goed op zijn gemak; toch waren 't flinke, stevige kerels, die zelfs voor geen wild dier op den loop zouden gaan. Maar die stilte, die geheimzinnige eenzaamheid hier, die hen allen somber stemde, maakte die mannen bang. De bekel, die voorop liep, stond plotseling als met een schok stil.

„Wat is dat? Hoort jullie het ook, mannen, dàâr, daar, dat zachte geween?" Allen stonden verschrikt. Ja, zij hoorden 't ook. Allen moed verzamelend, liepen ze langzaam naar de plek, van waar het geween scheen op te gaan. Men naderde de plek, waar 't pasgedolven graf van 'mbok Salim lag. Intusschen waren meer menschen met brandende fakkels gekomen. De bekel beval het graf open te maken; misschien was de vrouw wel levend begraven. Men groef, en vond het lijk nog net zoo liggen, als men 't begraven had; alleen waren er reeds eenige sporen van ontbinding kenbaar. Weêr werd 't lijk aan de aarde toevertrouwd. Maar toen hoorde men alweder 't zachte gekreun.

Nu werd de heele begraafplaats doorzocht, of er ook ergens een dier of wat dan ook school, dat het vreemde geluid maakte, zoo gelijkend op 't zachte geweeklaag van een mensch. Ook langs het meertje werd gezocht, doch niets was er te vinden. Ging men een eindje verder, dan hoorde men niets; 't moest dus wel uit dat graf komen. Wanhopig ging 't troepje weêr heen.

Nog steeds hoorde men elken avond, op 'tzelfde uur, het klagend geween. Op raad van eenige vrouwen uit het dorp, werd 't graf uitgedolven, een andere kuil gegraven naast de drie kinderen van 'mbok Salim, en 't lijk daarin overgebracht. Toen hoorde men geen geween meer, en was 't kerkhof stil en vredig als voorheen. De witte bloesems bedekten de vier graven.

„Zie je wel," zeiden de dèsa-bewoners tegen elkaâr, „dat was wel stellig 'mbok Salim, die, zelfs nà haar dood, weende over hare kinderen, omdat men haar niet naast ze had gelegd. Arme, arme vrouw! eindelijk zal ze nu gelukkig zijn." En stil en vredig lag daar 't eenzame kerkhof!

Eveneens het heldere meertje, met de witte kelkjes, als bleeke kinderkopjes elkaâr toeknikkend.

Mevrouw K. Knaap.

Al dadelijk bij haar optreden werd, aan de Commissie uit de door ons bijeengebrachte gelden door onze afdeeling Nederlandsch-Indië, f 4000 ter hand gesteld, waarmee zij haar arbeid heeft kunnen beginnen, doch ook zeker niet meer dan beginnen. Wil zij met goed gevolg aan hare plannen uitvoering geven, *dan zal zij véél steun behoeven* en wij verklaren ons daarom gaarne bereid om ook van hen, die *direct aan de Semarangsche Commissie* hun geld willen gezonden hebben, dit in ontvangst te nemen en over te maken.

En ook nu weder, vragen wij aan **de Nederlandsche pers** om den klaagtoon en den roep om hulp uit *Semarang* **over te nemen in de dagbladen.**

Ook het geven aan de Javaansche weduwen en weezen en aan de door armoede en ziekte noodlijdende Javanen, zal het aanzien van den Nederlandschen stam verhoogen!

Over het Vlechtwerk onzer Tentoonstelling.

De groote Gothische zaal van het Koninklijk Paleis op den Kneuterdijk, een oppervlak van 25 Meter lengte bij 14 Meter breedte beslaande, is op smaakvolle wijze gevuld met produkten van de vlechtkunst der Inlanders onzer koloniën. Het vlechtwerk, waaraan door ons Nederlanders nog zóó weinig aandacht is geschonken, dat de meesten onzer geen flauw vermoeden hebben, dat het werkelijk kunstwaarde kan bezitten, komt hier goed tot zijn recht. Van het Gothische karakter der zaal is weinig meer te bespeuren en wie haar slechts in haar oorspronkelijken vorm heeft gezien, zou haar bijna niet meer herkennen; de bruingeverfde, houten beschotten zijn met zacht-grijs papier bedekt, als meest gewenschten achtergrond voor de daarop gehangen fraaie collecties matten uit verschillende oorden van onzen archipel afkomstig; langs alle wanden en ook in de midden-ruimte zijn groote tafels geplaatst, eveneens met grijs bekleed, een kalme kleur, waartegen de meestal zoo teer-fijne en toch zoo harmonisch warme tinten van het gevlochtene in den vorm van zit-, slaap-, bid- en regenmatjes, van allerlei manden en mandjes, van doozen, tasschen, kokers, armbanden, vuur-waaiers en -tangen, van zeven, sandalen en hoofddeksels in oneindige verscheidenheid van gedaante, kleur en teekening, alle systematisch geranschikt naar de plaats van herkomst, zoo gunstig mogelijk uitkomen.

Door de hooge boogvensters valt het volle daglicht op zoo menig vlecht-detail, dat nauwkeurig bekeken moet kunnen worden, wil men er de volle waarde van beseffen en dringen de weinige zonnestralen, die in dit jaargetijde door de wolken heen breken, ook door tot de palmen en bamboestruiken, welke de zaal versieren en tegelijk den bezoekers een denkbeeld geven van de groeiwijze van een deel van het vlecht-materiaal, dat in de tropen zoo overvloedig voorkomt.

Reeds de eerste aanblik der tentoonstelling, bij het binnenkomen, doet weldadig aan; men voelt zich genoopt op een der bankjes tusschen het groen te gaan zitten en rustig het oog te laten weiden langs den overvloed van schatten van dezen kostelijken handenarbeid, verblijd als men is over het verrassende feit. dat er op het gebied van het schijnbaar zoo dood-eenvoudige vlechten, hier zoo véél te bewonderen en te genieten valt.

Eerst langzamerhand, als men zich in de omgeving thuis begint te gevoelen, doordat men meer vertrouwd raakt met het tentoongestelde, trekt het een of ander voorwerp meer in het bizonder de aandacht, zóó dat men het van naderbij en in al zijn onderdeelen wenscht te beschouwen. Hoe meer men zich op de hoogte tracht te stellen, zoowel van de techniek van het vlechten, als van de versierings-motieven aan iedere landstreek eigen, hoe meer belang men zal gaan stellen in de verschillende werkstukken. De uitgebreide, duidelijk omschrijvende catalogus, voorzien van menige hoogst nuttige toelichting, en het onlangs verschenen fraai-geïllustreerde werkje van den heer J. A. Loeber Jr., dat op de tentoonstelling voor f 1 minder dan in den boekhandel te krijgen is, zullen daarbij uitstekende handleidingen blijken te zijn. Maar ook bij hen, die niet in de gelegenheid mochten wezen de zeldzaam schoone en interessante expositie te bezoeken, zal de lectuur dezer beide boeken zeker de belangstelling in dit Indische handwerk opwekken en verhoogen. En het wordt toch waarlijk hoog tijd, dat wij, Nederlanders, eens leeren zien en voelen, hoeveel schoons er op zoo weinig gebied in onze koloniën vervaardigd wordt; schoons, dat uit gebrek aan kennis en waardeering van onzen kant, gevaar zou loopen langzamerhand geheel verloren te gaan, terwijl het daarentegen door het groote publiek naar waarde geschat, en onder deskundige leiding voor ontwikkeling in de goede richting vatbaar, een rijke bron van inkomsten voor de makers, en eene van zuiver kunstgenot voor de koopers zou kunnen zijn, en meer en meer worden.

Als men met den rug naar den ingang staande, den blik rondom zich slaat, dan vallen het eerst in het oog de aan den linkerwand hangende Atjehsche matten, twee langwerpige en een vierkante, eigendommen van den oud-resident P. J. Kooreman waarvan de catalogus met recht vermeldt, dat «*zij schitterend zijn in hun eenvoud en behooren tot de meesterstukken hier aanwezig.*

Prachtig wordt het blanke veld (de fijne natuurlijke kleur der bies), omlijnd door open randen en zeer juist in het ondergedeelte met breeden rand en pittige toempals versierd».

Ook door inslag en schering van verschillende kleur te nemen, weten de Atjehers aan hun vlechtwerk teekening te geven; op enkele zitmatjes b.v. vormen regelmatig zich herhalende zwart en roodgekleurde stervormige figuren, door een geruiten rand omsloten, een bizonder smaakvol geheel.

De Battaks en andere bewoners van Sumatra, schijnen de voorliefde voor het fijne, open vlechtwerk met de Atjehers te deelen, maar verfraaien het dikwijls niet, door het op kleurig katoen of koperblad te bevestigen.

Aan voorwerpen uit de Padangsche bovenlanden afkomstig, bespeurt men een supplementaire versierings-methode, die ook in andere streken voorkomt. Op de geheel van effen, ongekleurd bies gevlochten mat of doos worden, na voltooiing, strepen en randen aangebracht van hetzelfde materiaal, dat zwart en rood geverfd is en waarmee de vervaardigers als het ware borduren, de losse reepjes over en tusschen het oorspronkelijke vlechtwerk stekend, een versiering, die niet alleen uit den aard der zaak als oppervlakkig zijnde, zeer onsterk is, maar die om dezelfde reden aan het geheel ook nimmer zulk een zuiver ornementaal karakter kan geven als de teekening, die door de combinatie van verschillende vlechtslagen en door het gebruik van verschillend gekleurde vlechtdraden verkregen wordt, zooals men die, iets verder aan denzelfden wand, zoowel bij de bamboe-matten uit Benkoelen en de Lampongs, als bij de Dajaksche rottan-matten kan bewonderen. Van beide laatstgenoemden winnen de eersten het, wat kleur-echtheid betreft; de bamboe-vezel toch neemt de zwarte verfstof geheel in zich op, zoodat de mat aan den achterkant dezelfde teekening vertoont als aan den voorkant, doch in omgekeerden zin; het figuur, dat men aan de voorzijde b.v. in blank ziet, vindt men aan de achterzijde in het zwart weer, en omgekeerd; terwijl de rottan-vezel, vooral de gladde, glimmende buitenkant, waarvan de fijnste matten gevlochten zijn, veel moeilijker gekleurd schijnt te kunnen worden; misschien ligt dit ook eenigszins aan de kleurmethode, althans de rottan-matten zijn aan de achterzijde geheel blank, de kleurstof ligt er dus slechts oppervlakkig op, zoodat zij minder geschikt zijn voor vloerbedekking, vooral voor Europeesch gebruik, daar de teekening er spoedig afslijt.

Bij de somber-gekleurde, maar daarom niet minder aantrekkelijke mandjes uit Benkoelen en de Lampongs merken wij de eigenaardigheid op, dat zij oorspronkelijk geheel uit blanke bamboereepjes werden gevlochten, die echter naarmate der aan te brengen teekening, met den gladden of den ruwen kant naar boven zijn gekeerd; na de voltooiing wordt het geheele oppervlak met een bruine verfstof besmeerd, die van de gladde reepjes spoedig afslijt, op de ruwe echter houdt, waardoor de motieven zich aan de buitenkant der voorwerpen duidelijk afteekenen.

Het mandewerk der Dajaks, zoowel van die der Wester- als van die der Zuider- en Ooster-Afdeeling van Borneo is veel vroolijker van voorkomen daar hier in plaats van de donker-bruine kleur het helder-roode draken-bloed (een verfstof, die uit de harsachtige afscheiding der vruchten van zekere rottansoort verkregen wordt) den boventoon voert, soms afgewisseld met het schitterende geel der orchideeënstengels, terwijl de motieven hier niet uitsluitend op regelmatige verdeeling van het vierkant berusten, doch veel meer spiraal- en slangvormig zijn. Bizonder fraai en met groote zorg bewerkt, is een mat met symbolieke versiering, door Mevr. de wed. Tromp—Zoetelief ingezonden; ook de groote ronde vrouwen-toedoengs, waarin kleine vierkante vlakken met zeer fijn vlechtwerk in verschillende motieven opgevuld, zijn ware pronkstukken.

Iets lager dan de rottan-matten, in der tijd door den resident Tromp aan het Koloniaal Museum te Haarlem gezonden, hangt hier een groote Maleische mat, uit bies gevlochten, met paarsche en groene ruiten en figuren, door aniline verfstof verkregen, die wat kleur betreft in deze omgeving zeer ongunstig afsteekt en zeker den wensch rechtvaardigt, dat de inlander tot het uitsluitend gebruik van zijne zoo fraaie, harmonisch-warme plantaardige kleuren moge terugkeeren.

Zoo zijn wij al bewonderend voortgaande tot den achterwand der zaal genaderd; hier vinden wij behalve enkele matten uit Banka afkomstig, verschillende foto's, die de groeiwijze te zien geven van het vlechtmateriaal, dat ook grootendeels in natura daar naast aanwezig is; verder de afbeelding van twee vrouwen, die bezig zijn te vlechten, en tusschen de beide tafels, waarop verschillende voorbeelden van vlechtbewerking, wachten op nauwkeurige beschouwing en bestudeering van den belang stellenden bezoeker, het inwendige van een Lampongsch kampong-huis is weergeven, dat niet veel verschilt van ieder andere Inlandsche woning, behalve de eigenaardige sierlijk gevlochten hangers, die, langs de wand bevestigd, tot rekken voor zijn wapens, en van de zoldering afhangend, tot bewaarplaats van borden, kopjes, glazen en ander huisraad dienen.

Javaansche matten uit het Bageleensche en matten uit Bawean afkomstig, hangen in een dubbele rij langs den rechter wand, terwijl de daaronder geplaatste tafels beladen zijn met het welbekende rottan-mandwerk uit de Preanger, dat niet alleen heel sterk, maar ook zeer fijn van bewerking kan zijn, doch jammer genoeg dikwijls in den vorm erg vereuropeescht is.

Als overgang van het Singaparnasche tot het Balineesche vlechtwerk, vinden wij hier een paar manden uit Soerabaja van typisch opengewerkt rottan en daarnaast twee doozen van bizonder fijn maaksel, waarbij de opstaande zijden met toempals versierd zijn.

Het werk uit Bali afkomstig, is aan zijn eigenaardig karakter dadelijk herkenbaar, vooral het type, dat onmiddelijk in het oog valt door de schelle rood, zwart en gele kleur, die er met chineesche lakverf op is gebracht, daarenboven bij toedoengs en deksels dikwijls nog verrijkt met verguldsel.

Het nu volgend Makassaarsche mandenwerk is niet minder steriotype; geheel opgebouwd als het is uit concentrische cirkels, die met zeer bont gekleurd (jammer genoeg dikwijls met behulp van aniline-verfstof) pandanblad zijn omwerkt. Dat van Noord-Celebes is veel gedempter van kleur, vooral ook omdat de warm-gele orchideeën-stengel ontbreekt, waarvan in het Zuiden zelfs de geheele bovenkant van matten ten gebruike der Hoofden worden vervaardigd. Daarentegen zijn hier zeer fijn gevlochten smalle matten met karakteristieke trapvormige motieven versierd.

Op de Sangir- en Talaoet-eilanden is weder een geheel apart genre inheemsch, wel vindt men steeds dezelfde ringvormen, doch hier van rottan en uitsluitend in licht en donker bruine kleuren, terwijl deksel en bodem beide, of één van beide, meestal van hout zijn.

De vlechtarbeid der verschillende kleine Soenda-eilanden is hier niet volledig vertegenwoordigd, het fijngevoelige werk van Timor en Roti is er het meest. Het zou der moeite loonen daarvan alleen reeds een meer diepgaande studie te maken.

Aan het einde van dezen wand vinden wij nog eenige stukken uit Nieuw-Guinea, te weinig echter om zich een duidelijk beeld van den aard van het daar heerschende vlechtwerk te kunnen maken.

Thans blijven ons nog ter bezichtiging over de vier groote middentafels, waarvan er één geheel ingenomen wordt door het West-Indische vlechtwerk, niet alleen dat door de Indianen van Suriname vervaardigd, maar ook mandjes en hoeden uit Curaçao en Aruba. De drie overige tafels zijn bedekt met allerlei gebruiksvoorwerpen der Inlanders, zoowel hoofddeksels en andere lichaamsversierselen, als allerlei huisraad, waarvan ieder stuk op zichzelf eene nauwkeurige beschouwing waard is, om der wille van het hier zoo gelukkig samengaan van doelmatigheid, soliditeit en sierlijkheid.

Over de aanvullingen der verleden jaar gehouden weefseltentoonstelling, welke nu bij het vlechtwerk een plaats gevonden hebben en over de resultaten, welke deze tentoonstellingen zullen kunnen hebben, een volgenden keer. N. v. Z.

WEEKOVERZICHT.

De geschiedenis van Nederlands aanstaand optreden in het Concert der Groote Mogendheden, die in het Buitenland zeer de aandacht trekt, is nog niet uit. De aansluiting bij eenig Verbond — vermoedelijk drievoudig — heeft ook hier te lande verschillende groote bladen gegronde aanleiding gegeven, zich ter zake uit te laten, meest in afkeurenden zin, doch allen eindigend met denzelfden wensch, dat door de Regeering klaren wijn worde geschonken over het al- of niet waar zijn van de „praatjes". Nu; hiertoe zal binnen zeer korten tijd wel gelegenheid zijn, als de Kamers wederom bijeen zijn geroepen. En daar is het wachten op. Laat ons hopen, dat de telkenmale opgewarmde geruchten niets dan *canards* blijken te zijn. Men is in den zomer; het nieuws is schaarsch en commentaren worden spoedig gemaakt.

Of er nog een appeltje te schillen valt met Venezuela, dat twee onzer koopvaardijschepen op heeft gebracht, zal moeten worden afgewacht. De zaak zal wel, na wederzijdsch onderzoek, eindigend ten genoege der beide regeeringen, met een sisser afloopen. Die onrechtmatige daad van een bevriende mogendheid schijnt in het buitenland, met namen Duitschland en Engeland meer kwaad bloed te hebben gezet dan bij ons. Of zou het „stokbranden" zijn? Wie weet, wil men gaarne een *casus belli* opwerpen, maar dan is Nederland gelukkig wijs en diplomatiek genoeg, om zich niet de bellen te laten aanhangen.

Ongeveer gelijktijdig met de terugkomst van onzen Premier, den heer A. Kuyper, had het vertrek plaats van de drie Boeren Generaals, die, onder luide jubelkreten onze Residentie en daarna Rotterdam verlieten, waar de ovatie nog reusachtiger afmetingen had aangenomen. Ook in Engeland, twijfelen wij niet, zal de ontvangst niet minder zijn, al wordt getracht, die mannen te declineeren, In ieders persoonlijkheid, afgescheiden van wat de Generaals gedurende den kampstrijd waren, namelijk vermetele, dappere tegenstanders, zal de Engelschman toch erkennen dat ze flinke mannen uit één stuk zijn, mannen die nu *vrijwillig* Britsche onderdanen zijn geworden, niet uit nooddwang voor eigen ik, maar uit gevoel voor het lijden van vrouwen en kinderen.

In Engeland heerscht in den laatsten tijd eene katholieke beroering, nl. eene uitgebreide beweging, om meer vrijheid te erlangen en meer los van Rome te worden. De katholiek-democratische partij wenscht een Ligue, met verschillende punten in haar program, waaronder nummer één, dat de bepaling zou moeten worden opgeheven, die belet dat de Koning katholiek is — men leze „mag zijn". — In het algemeen schijnt het streven te zijn, meer eenheid en aanhang onder de katholieken te verkrijgen, vooral in het Parlement.

Omtrent 's Konings plotselinge zware ziekte, één dag voor de kroning, op 26 Juni jl., werd uit Amerika een bericht vernomen, dat slechts zeer onder reserve is te aanvaarden. Er zou destijds nl. een groote anarchistische samenzwering zijn ontdekt, te laat, om alle daders onschadelijk te maken en alle draden in handen te hebben. Van daar dat, om alles te verijdelen, die ziekte werd voorgewend en zij door het volk en, door de buitenwereld werd aanvaard als een „treurige gebeurtenis". Wat er van is....? Het verhaal komt uit Amerika.

Over 't algemeen worden de anarchistische aanslagen òf verzwegen, omdat zij bij tijds verijdeld werden, òf als geheel uit de lucht gegrepen voorgesteld. Een aanslag op den Czaar werd ook al vermeld, even zoo, een op den Duitschen Keizer; beiden werden officieel ontkend.

Het is overigens vermakelijk, te lezen hoe er wordt gewaakt voor de reizende monarchen. De reis van den Italiaanschen Koning door het geheele Zwitsersche grondgebied, was voor de detectives een zaak van groot gewicht. Zij waren blij, dat Z. M. over de grenzen was. De reizen, die Kitchener in der tijd van Pretoria naar Johannesburg maakte, moeten, wat voorzorgsmaatregelen betreft, niets zijn geweest, vergeleken bij deze enkele reis van Victor Emanuel II.

Van het buitenland valt overigens betrekkelijk weinig mede te deelen. Reizende vreemde potentaten, die Europa en de tentoonstellingen bezoeken, die staatkundige en commercieele belangen beoogen. Woelingen in het duistere Rusland, ontevredenheid in Pruisisch Polen, onbevredigdheid in enkele deelen van Spanje, woelingen op Bulgaarsch en Servisch gebied, ontevredenheid in Frankrijk, waar het nog aan 't gisten is en de baronnes Reille met haar verwanten den strijd aangordt tegen Waldeck-Rousseau.

Zoo is overal wat, te veel om alles in enkele woorden saam te vatten. In Azië en Australië woelingen; terwijl het in Zuid:Afrika nog geen couleur de rose is.

Onder die omstandigheden is Nederland dubbel dankbaar, dat het den geboortedag zijner geliefde Vorstin zoo van ganscher harte heeft kunnen vieren. Zij, teruggegeven aan Haar Volk, dat vele bange dagen heeft doorleefd, weet hoe dit aan Haar verknocht is. De berichten van heinde en verre ademen één geestdrift, één opgewektheid van toon, vertellen hoe overal de op 1 September gevierde dag vreugdevol werd doorgebracht. Toepasselijke dichtregelen, cantaten, koraalgezangen weerklonken op talrijke plaatsen.

Een prachtplaat, ontworpen en geteekend door professor L. Dake, hoogleeraar aan de Rijksacademie van Beeldende Kunsten te Amsterdam, trekt de bijzondere aandacht. De Koningin staat in vol ornaat, met de kroon op het hoofd, den hermelijnen mantel om, aan de hand geleid door den beschermengel, die Haar aan Nederland, aan Haar Volk teruggeeft. Het onderschrift vertolkt de allegorie volkomen:

„Aan Haar Volk teruggegeven."

Ook de Residentie heeft gejubeld en, hoewel het weder beter had kunnen zijn, kon er toch den geheelen dag door worden feestgevierd. De volksspelen werden druk bezocht, de verlichtingen der vijvers door duizenden bewonderd en extratreinen voerden nog tal van menschen aan, die, den geheelen dag door, de drukbezochte straten en pleinen opvulden.

In de stad waren 's avonds niet alleen de Ministeries en andere publieke gebouwen feestelijk geillumineerd, maar ook verscheidene particuliere inrichtingen brachten aan de Koninklijke jarige hulde, door feestverlichting. Vóór ons locaal, Heerengracht 4, werd in vlammende letters, ook door Oost- en West-Indië aan die hulde deelgenomen.

Moge nog tal van jaren de 31ste Augustus met dezelfde stemming, dezelfde liefde tot Haar, door het vrije Nederland en zijne overzeesche Koloniën, worden gevierd! C.

Oost-Indische berichten.

In ons vorig nummer gewaagden wij er reeds van, dat de firma *Van der Linde & Teves* te *Semarang*, nadat in korten tijd een tiental harer brieven niet terecht waren gekomen, in *de Locomotief* adverteerde om, bijaldien op aan haar gerichte brieven geen antwoord mocht zijn ontvangen, haar daarvan kennis te geven.

Hetzelfde blad deelt nu mêe, dat het kwaad **(het wegraken van behoorlijk aan het postkantoor bezorgde brieven)** vooral in de maand Juli zulke groote afmetingen had aangenomen, dat eenige handelshuizen te Semarang, n.l.:

de Handelsvereeniging „Amsterdam",
Jacobson Van den Berg & Co.,
G. C. T. van Dorp & Co.,
Harmsen Verwey & Co.,
Herman Salomonson,
Geo Wehry & Co.
en Van der Linde en Teves,

den hoofdinspecteur voor den Post- en Telegraafdienst te Batavia per phonogram verzochten, „*onmiddellijk maatregelen te treffen ter voorkoming van het sedert de laatste weken op groote schaal wegraken van brieven, behoorlijk hier aan het postkantoor afgeleverd*".

Ter voorkoming van een eventueel wegraken van dit epistel aan den hoofdinspecteur vertrouwden de heeren afzenders de overbrenging aan de intercommunale telefoon toe!!! Dus **niet** aan de Gouvernements-telegraaf.

*
* *

Ook „*Het Centrum*", — een blad, dat te Djokdja wordt uitgegeven, — klaagt over het **Postwezen in Indië.** Na te hebben opgemerkt, dat het keurig in orde en voorbeeldig geregeld is, deelt het ironisch meê, dat het wel eens een enkelen keer van de wijs geraakt. Het aantal klachten is zonder eind, vervolgt het blad, maar bijna altijd zijn deze ongemotiveerd en gaan dan terecht den doofpot in.

„Kleine vergissingen blijven natuurlijk bij zoo'n groot lichaam niet uit, zooals b. v.:

1o. dat wij de helft der mailbladen over Soerabaja ontvangen, de andere helft over Batavia en Maos,

2o. een brief van Soerabaja na zeven dagen met stempel Bandoeng aan ons adres aankomt,

3o. het Zaterdagnummer van het *Nieuws v. d. Dag geregeld* over Soerabaja komt en Dinsdagmiddag bezorgd wordt; den laatsten keer eerst nog even naar Maos reisde,

4o. dat uit de nummers van genoemd blad (wij ontvangen twee exemplaren) de meeste keeren eenvoudig één is uitgenomen,

5o. dat reeds driemaal de *Soerabaja Courant* ons gewerd van Maos,

6o. dat wij de *Deli Courant* ontvangen onder het bandje van de *Java-bode* en omgekeerd.

Doch deze kleinigheden en honderden klachten van anderen behoeft het postwezen zich niet aan te trekken.

Het heeft wel grootere, gewichtigere belangen te behartigen, dan de juiste en geregelde expeditie van brieven, enz.

Men mag nooit vergeten, dat de post er niet is voor het publiek, doch wel omgekeerd het publiek voor de post.

Wel is het overal elders anders, maar in dit opzicht is Indië andere landen toch een honderd jaar vooruit."

Uit een postzak, van *Djombang* (Soerabaia) verzonden en voor *Paree* bestemd, werd, volgens de *Soer. Ct.*,

een aangeteekend stuk, inhoudende f 1400. aan bankpapier, vermist.

De postzak, van het postkantoor te *Blitar*, die aan het station aldaar zoek geraakte, bevatte *elf* aangeteekende brieven, alle voor Soerabaja bestemd.

Volgens *De Locomotief* van 24 Juli ontbraken aan de gewone formatie van het Post- en Telegraafkantoor te Semarang niet minder dan *tien* ambtenaren en beambten; *zes* konden wegens ziekte geen dienst doen, *één* overleed en werd nog niet vervangen, evenmin als *één*, die overgeplaatst werd, terwijl *twee* commiezen naar elders moesten gaan, om assistentie te verleenen.

Ruim 33 pct. van het personeel ontbrak.

* * *

Is er gebrek aan ambtenaren bij den P. en T.-dienst, aan dokters-djawa en officieren van gezondheid, thans wijst *Het Onderwijs* op een *nieuwen* nood, n.l. een **Onderwijzersnood.**

„Men ontmoet tegenwoordig haast geen schoolhoofd", aldus het blad, „of het eerste wat men hoort, is een klacht over onbekwaam personeel. Overal komen jonge, geheel onervaren onderwijzeressen de plaats innemen van onderwijzers.

Het Departement van Onderwijs, Eeredienst en Nijverheid is vol goeden wil, doch het staat machteloos, want er *zijn* geen onderwijzers.

Vergissen we ons niet, dan werden in het begin van het jaar, achttien onderwijzers in Nederland gevraagd. Thans zijn er weder veertien besteld, maar voor de achttien plaatsen heeft zich nog geen voldoend aantal sollicitanten aangemeld.

Wel hebben vele van de dames als ze in dienst komen de hoofdacte, doch wat geeft dat, als zij nooit practisch of ten minste zelfstandig gewerkt hebben. We weten allen, wat het „twee jaar werken" alvorens tot het examen van hoofdonderwijzer toegelaten te worden, te beteekenen heeft.

Dat „werken" geschiedt in een studeerkamer achter een stapel boeken.

Indien er niet heel spoedig verandering in dien toestand komt, d. w. z. dat het Departement van Onderwijs, Eeredienst en Nijverheid kan beschikken over een voldoend aantal onderwijzers, daartoe uit Nederland uitgezonden, wordt het lager onderwijs ernstig bedreigd".

De nood moet reeds zoo hoog zijn gestegen, dat (volgens het *Bat. Nbl.*), de Regeering den Directeur van O., E. en N. moet hebben opgedragen, om voorshands verzoeken om buitenlandsch verlof wegens langdurigen dienst van onderwijzers ter zijde te leggen.

* * *

Te *Manila* en in de omliggende provincies heerscht nog steeds **cholera.** Ter hoofdplaats *Manila* stierven vele Amerikanen aan de ziekte.

Te *Semarang* bleef het op dit gebied, kalm: in het hospitaal aan de Kali Baroe werden nog slechts enkele patiënten verpleegd; in *Demak* daarentegen woedde de ziekte vrij hevig.

De heer *M. C. A. Reigers*, chef der exploitatie van de Oost-Java Stoomtram-Maatschappij te *Soerabaja*, die, gelijk wij in ons vorig nummer mededeelden, door de cholera werd aangetast, bezweek er eenige dagen daarna aan.

Van de 139, van 11 tot 20 Juli te dier plaatse *geconstateerde* gevallen, hadden 72 een doodelijken afloop.

Besoeki (de gewezen hoofdplaats der residentie van dien naam) werd wegens cholera besmet verklaard.

Naar aanleiding van het toestaan van f 500 voor het nemen van afdoende maatregelen tegen de cholera in het regentschap *Demak*, merkt de „*Semarang-Courant*" op:

„Dat Demak weet wat!" Al zijn er ook zooveel historische en voorhistorische legendes aan verbonden, al staat dat plaatsje in zulk een groote reuk van heiligheid, van wege de groote, aloude missigit, die er staat, toch schijnt er een fatum te rusten op die afdeeling, welke van oudsher den lande schatten van geld heeft gekost, meer nog dan eenige andere negorij van ons gezegend Java.

Nog in den laatsten nood der bevolking in deze residentie, spande Demak de kroon en moest voor deze afdeeling veel meer geld door het gouvernement geofferd worden, dan eenige andere plaats in ons gewest, waar ook gebrek en ellende heerschte. Er zetelen gelukkig een assistent-resident en een regent, wien het wel en wee hunner bevolking zeer ter harte gaan en die niet zullen achterblijven elkander te steunen, als het geldt de belangen van hun volk voor te staan. Dat hebben deze bestuurs-ambtenaren ook getoond in den laatsten tijd, toen de nood het hoogst drong en *duizenden* werden toegestaan om daarin te voorzien. Telkens en telkens was Demak aan 't woord om verstrekking van gelden toe te staan, in 't belang van de arme bevolking, die krom lag van gebrek.

Nu is er een commissie benoemd met onzen resident aan 't hoofd, om eens *de oorzaken* na te gaan enz., maar tegelijkertijd houdt alle nood op, dank zij de verstrekte gelden, waarvoor thans overal z. g. reliefsworks worden ondernomen, waaraan de bevolking nu voldoend haar dagelijksch brood heeft.

Laten wij hopen, dat 't zoo blijft!"

De **Pokken** heerschen, zoo als men weet, te *Bandoeng* en *Madioen*. Te Madioen kwamen van 11 tot 20 Juli 12 gevallen voor, waarvan 2 met doodelijken afloop.

Bij een **Brand op Kramat** (Batavia) werden onlangs 49 europeesche en inlandsche woningen in de asch gelegd. Het geleden verlies wordt op f 47000, geschat. Het plan werd geopperd, voor de slachtoffers geld in te zamelen.

* * *

De Witte Kruis Kolonie te Warak, bij Salatiga, neemt voortdurend in omvang toe. Den 21sten Juli kwamen daar 53 Javaansche kinderen aan, n.l. 25 meisjes en 28 jongens. Door de andere kinderen werden zij met hoera's en gezang ingehaald, wel een bewijs, dat de weesjes het goed hebben onder de hoede der familie *Van Emmerik*. Dit „goed-hebben" behoeft echter volstrekt niet gelijk te staan met een lui- en gemakkelijk leventje, gelijk indertijd door een inzender in het *Bat. Nieuwsblad* werd verondersteld, toen geen enkele dier weezen op een koffieland in de Preanger wilde komen werken.

Heils-Leger en luieren zijn begrippen, die in het geheel niet met elkaâr overeenstemmen; alleen een krankzinnige zoû ze met elkâar gelijk kunnen stellen. Voor niets-doend gefemel hebben wij altijd een diepe minachting gekoesterd, doch den grootsten eerbied gevoelen wij voor hen, die in allen eenvoud en zonder omhaal van woorden, veel van hetgeen hun lief is, opofferen om medemenschen te kunnen redden van ondergang.

* * *

Het *Soer. Hbl.*, de terugkomst van den **heer Van Kol** van zijn Molukkenreis berichtende, noemt diens ervaringen in de Minahassa hoogst interessant en deelt mede, dat de afgevaardigde, ondanks zijn heen en weer trekken, nog den tijd hoopte te vinden om de Minahassasche vraagstukken en de te Tondano gehouden vergadering vóór zijn vertrek naar Europa te bespreken. Het blad kon alvast mêedeelen, dat van de bijeenkomst te Tondano een verzoenende invloed was uitgegaan.

Het moeilijkste gedeelte van des heeren Van Kols reis was dat door Bali, waar de wegen slecht zijn en eigenlijke reisgelegenheden niet bestaan. Overigens werd hem niet de minste overlast aangedaan: Goesti Djilantik, wel bekend en ten onrechte berucht uit den Lomboktijd, ontpopte zich als een model-gastheer, tegen wien de eenige grief was, dat hij, ondanks de fraaie inrichting van zijn woning, (hij kreeg een ameublement cadeau van de Koningin), het meende te kunnen stellen buiten inrichtingen, waar zelfs de keizer te voet gaat, wat 's mans gasten penibele oogenblikken moet hebben bezorgd.

Over de medewerking van de bestuursambtenaren toonde de heer Van Kol zich zeer voldaan.

* * *

Het *Bat. Nwbl.* verneemt uit Nederland, dat er bij het Ministerie van Oorlog over gedacht wordt, om aan jongelieden, in het bezit van een eind-diploma H. B S. met 5-jarigen cursus of Gymnasium, alleen dàn **toelatings-examen voor de Koninklijke Militaire Academie** af te nemen, wanneer het aantal aspiranten dat van het aantal opengestelde plaatsen overtreft.

* * *

Van **Merauke** nog steeds goed nieuws. De Assistent-resident telegrafeerde 26 Juli van uit Thursday-eiland aan de Regeering:

„Gezondheidstoestand goed. De putten geven voldoende water. De bevolking toont zich vriendschappelijk en verschijnt dagelijks op de pasar teneinde producten in te ruilen."

De Indische dagbladpers, in den aanvang zéér tegen de vestiging gekant, begint zich er thans mede te verzoenen. De „*Javabode*" b.v. hoorde een van M. teruggekeerden landsdienaar uit en diens inlichtingen gaven haar aanleiding tot een zeer gewijzigde uiteenzetting van den toestand.

* * *

Volgens Australische bladen hebben de stukken van de gefedereerde staten, rakende de strooptochten van volksstammen in Nieuw-Guinea en de toekomstige betrekkingen tusschen de Hollandsche en Britsche Koloniën den eersten minister van het gemeenebest bereikt.

Een der stukken van de Nederlandsche Regeering spreekt van het dwaze gerucht, dat een tweehonderdvijftigtal gestraften naar Hollandsch Nieuw-Guinea zouden zijn gezonden om een strafkolonie te vormen te Merauke. Waarschijnlijk, zoo luidt het in de mededeeling der Nederlandsche Regeering, is het onjuiste bericht een gevolg der afzending van een zeker aantal gestraften met den noodige staf en materialen om te Merauke een post op te richten om het land der Tugere's onder controle te houden.

De stam der Tugere's heeft een van zijn gewone strooptochten gemaakt op Britsch gebied en doodde een aantal menschen, waaronder Britsche onderdanen; de post te Merauke nu, zal, zooveel mogelijk, den stam in het oog houden. De eerste minister van Australië

VERHUIZINGEN
onder garantie.

Bergplaats voor Inboedels
(GARDE-MEUBLE)
VERPAKKING
(Emballage)
van alle soorten van goederen ter verzending door de geheele wereld.

DE GRUIJTER & Co.
AMSTERDAM, DEN HAAG, ARNHEM.
Leidschekade 70. Westeinde 48. Parkstr. 70/71.

Mevrouw M. STOFFERS

heeft zich gevestigd in de **Van Swietenstraat 134**, waar ze zich zal onledig houden met het maken van **Indische uitrustingen**, met welk werk ze zich reeds 12 jaar in Indië heeft geoccupeerd.

Tevens bestaat er gelegenheid tot het nemen van lessen in huishoudelijk **Maleisch**, waarvan inlichtingen worden verstrekt aan bovengenoemd adres en aan het bureau van **Oost en West**, Heerengracht **4**.

Te Nijmegen.

Aangeboden door een beschaafde dame, **inwoning, verzorging** en **opvoeding** voor **één** of **twee** schoolgaande kinderen — jongen of meisje — tegen billijke voorwaarden.

Franco brieven te adresseeren onder letters A B, bureau dezer Courant.

„QUISISANA".
Inrichting tot uitzending van
Vegetarische Diners.
L. H. LEBEAU—LANGENBERG,
Jacob van der Doesstraat 52.

Eduard Pelger,
„La Haye"
Chapellerie
Civiel et Militaire
Nº 39 Prinsestraat Nº 41.

Deze opneming is gemaakt
met een
HOORENMAN'S
Foto-toestel,
Prinsestraat 29, 's-Gravenhage.
Telephoon 1238.

Anton Lotz,
Horloger-Opticien.
PIET HEINSTRAAT 61,
's-GRAVENHAGE.
Export naar
Oost- en West-Indië.

Horloges. — Pendules.
Optische Artikelen.

HAAGSCHE MUZIEK-HANDEL HOFSPUI Nº97. — ENDERLÉ en OOSTERVEEN HOFSPUI Nº97.

IN ROBES
Fransche Coupe — Maison L. Carrière „Gratio".

Reform kleeding
naar keuze.

SPECIALITEITE IN INDISCHE KLEEDINGEN.
Attesten ter inzage. *120, Van Swietenstraat 120. Den Haag*

INSTITUUT P. v. d. SLUIJS, AMERSFOORT.
Gezonde luchtgesteldheid, heerlijke omgeving.
Degelijk internaat
f 500 p. jaar opleiding voor **H. B. S.** enz.
Gelegenheid tot inwoning voor leerlingen van H. B. S. en Gymnasium.
Vele en uitstekende aanbevelingen.
Vraag Prospectus.

In verschillende modellen
BIJ
W. P. DE BOCK,
Piet Heinstraat 73
Den Haag.
Telefoonno. 345.

☞ Speciaal Magazijn van Verlichtings-Artikelen.

GEOPEND
de naar de eischen des tijds ingerichte
SALON DE COIFFURE,
pour Dames et Messieurs.
Magazijn van Parfumerieën,
Peignes, Brosses, enz.,
met Fabriek van alle soorten
HAARWERKEN.
A. N. BORSBOOM,
COIFFEUR,
Heerengracht 50a, Den Haag.

SIGARENHANDEL
H. L. VAN RIJSWIJK
Passage 40, Rotonde, Den Haag.
Speciale blikken verpakking
voor OOST- en WEST-INDIEN.

Haagsche Kofferfabriek
Passage 53-55-57 — DEN HAAG — Teleph. Interc. 589.
Noordblaak 93, ROTTERDAM.
Grootst gesorteerde Magazijnen in Nederland van
KOFFERS, TASSCHEN en LEDERWAREN.
GROOTSTE SORTEERING

Soliedst en goedkoopst adres voor
Echte Rieten Koffers
met vijf jaar schriftelijke garantie.
70 pCt. vrachtbesparing. — Eigen fabrikaat.
Deze echte Rieten Koffers zijn de
lichtste, de **soliedste** en **blijven de goedkoopste.**
Al onze Koffers zijn voorzien van een wettig gedeponeerd fabrieksmerk.
Men wachte zich voor namaak.
Onze wereldberoemde echte Rieten Koffers zijn sinds jaren aan het Nederlandsche Hof en bij duizenden families met tevredenheid in gebruik.
Nieuw! **Schuifladenkoffers**
met vijf jaar garantie.

Tentoonstelling
VAN
Indische Kunstnijverheid
in de Gothische Zaal te 's-Gravenhage,
tegenover het Koninklijk Paleis in het Noordeinde.

GROEP IV.
Indisch Vlechtwerk, Weefselversiering en Kaartweefsel.

Geopend iederen dag van 10 ure v.m. tot 4½ n.m.

Entree voor leden van OOST en WEST (persoonlijk) VRIJ.

Voor Niet-Leden:
DONDERDAGS **50** cents.
ZONDAGS **10** „ (van 12—4½ ure).
Alle andere dagen **25** „

De uitgebreide CATALOGUS kost **f 0.25**, en is behalve aan het lokaal ook verkrijgbaar aan het bureau **Heerengracht 4** en bij de Uitgevers van het K. W. **Haagpoort 4.**

Th. Snitzelaar,
PIET HEINSTRAAT 139,
hoek Zoutmanstraat,
's Gravenhage.

UITRUSTINGEN.

Specialiteit in
Witte, Tricot
en WOLLEN Ondergoederen
VOOR
DAMES, HEEREN
en
KINDEREN.

UITZETTEN
en
Luiermanden.

Abonneert U op de
Bintang Hindia.
Geïllustreerd Tijdschrift voor den Inlander.
Abonnementsprijs f 3.— per jaar bij vooruitbetaling.
Iedere abonné ontvangt tot **1 Januari 1903** de nummers **gratis.**
DIT BLAD VERSCHIJNT ELKE VEERTIEN DAGEN.
De Haagsche Uitgevers-Maatschappij.
„HET GEMEENSCHAPPELIJK BELANG",
HAAGPOORT 4.

De Zuid-Hollandsche Broodfabriek,
Waldorpstraat b/d Rijswijksche Weg,
heeft haren **snellen bloei** te danken aan het leveren van heerlijk brood uit de
ZUIVERSTE GRONDSTOFFEN.
Bijzondere aanbeveling verdient ons allerwege beroemd
ZOET ROGGEBROOD.

☞ In December wordt 15 pCt. uitgekeerd, welk dividend gewaarborgd is.

De 's-Gravenhaagsche Boek- en Handelsdrukkerij voorheen Gebr. Giunta d'Albani.

Bijblad
VAN
HET KOLONIAAL WEEKBLAD
Donderdag 4 September 1902.

spreekt nu de hoop uit, dat het mogelijk zal blijken voor het Australische en het Nederlandsche gouvernement samen te werken om aan de strooptochten der Tugere's een einde te maken.

***

Atjeh. — Bij een patrouille in *Keurentji* werd de Europeesche fuselier *Clooster* licht gewond.

Volgens de *Sumatra-Bode* begint de *Bèri-bèri* te Atjeh weer het hoofd op te steken: de eerste luitenant der infanterie *P. C. Meijer* en vele manschappen werden met bèri-bèri geëvacueerd en van de 90 Javaansche contractkoelies aldaar werden 70 door de ziekte aangetast; ook onder de inlandsche soldaten trof men vele lijders aan.

Priok Tjahoe. — Van uit een hinderlaag nabij den driesprong van Toembang nangoe Toempoetoehliam Palembang werd 15 Juli j.l. het stoomschip *Nagara* beschoten, waardoor de Europeesche fuselier *Wiekart* zwaar gewond werd en denzelfden dag aan de gevolgen overleed.

Een patrouille, die 16 Juli naar Riam Palembang ging, keerde den 18den terug zonder eene ontmoeting met den vijand gehad te hebben.

West-Indische Berichten.

Samenwerking. „Men beweert wel eens", schrijft „Onze West", dat in Suriname niets tot stand kan komen en men daar laboreert aan een chronisch gebrek aan samenwerking. Zonder die krasse bewering in haar algemeenheid te onderschrijven, moet worden toegegeven, dat soms feiten plaats vinden, die bovengenoemde bewering schijnen te rechtvaardigen en geeft dan een merkwaardig staaltje van dat vaak gelaakt gebrek aan samenwerking. De kwestie is deze, zooals uit de volgende mededeeling in genoemd blad blijkt:

Van wege de Mij. Granplacer werd het vorig jaar een rondschrijven verzonden aan goudindustrieelen, waarin gewezen werd op de wenschelijkheid het livretten-systeem in Suriname in te voeren. De circulaire had het resultaat, dat een bijeenkomst plaats vond van belanghebbenden, die, op een enkele uitzondering na, de wenschelijkheid van de invoering van bedoeld systeem inzagen.

Een elftal maatschappijen en ondernemingen en een zestal particulieren verklaarden zich bereid het stelsel toe te passen en kwamen overeen aan elk hunner arbeiders een getuigschrift of livret uit te reiken, waarop zouden voorkomen: naam en signalement van den arbeider, de onderneming, waar hij gewerkt had, het aantal werkdagen, waarvoor hij zich verbonden had, het aantal dagtaken door hem geleverd, het aantal ziekte-dagen, het verdiende loon, de reden van zijn ontslag, en last but not least mededeelingen omtrent de geschiktheid van den arbeider.

De belanghebbenden waren het vrijwel eens, dat door het uitreiken van dergelijke getuigschriften een zekere contrôle zou worden verkregen, en dat daardoor ook weldra bekend zou worden, welke arbeiders er zich op toeleggen voorschotten op te nemen, zonder ze terug te betalen. De geschikte arbeider zou met een goed livret gewapend te allen tijde werk tegen behoorlijk loon kunnen vinden. De maatregel was zoowel in 't belang der arbeiders als der werkgevers.

Toen overeenstemming verkregen was onder belanghebbenden wendde de maatschappij, die het initiatief in deze nam, zich tot het bestuur met verzoek om medewerking. Het Bestuur was daartoe bereid, en toonde dit door daden. De Mij. Granplacer belastte zich met het laten drukken van livretten, die tegen kostprijs te Paramaribo verkrijgbaar werden gesteld. De belanghebbenden waren overeengekomen, dat maandelijks een staat bij de politie zou worden ingeleverd, bevattende de namen van arbeiders, aan wie een livret was uitgereikt, zoo mede de inhoud daarvan. Van Bestuurswege werd een groot register aangeschaft, waarin de verkorte inhoud van bedoelde staten zou worden overgenomen. Op die wijze zou het bureau van politie na verloop van tijd een register bezitten, dat de namen zou bevatten van alle arbeiders, met mededeelingen van verschillende ondernemingen omtrent hunne geschiktheid. Door middel van dit practisch ingericht register, zou iemand, die inlichtingen verlangt omtrent een arbeider, in een oogwenk kunnen nagaan, op welke ondernemingen hij gewerkt heeft en hoe men op die plaatsen over zijn geschiktheid oordeelde.

Een waarlijk nuttig denkbeeld en een niet zoo moeilijk na te komen overeenkomst, als navolging van de dienstbodenboekjes in Duitschland in gebruik, en men zou nu meenen, dat nagenoeg allen die instemming betuigden, gevolgd door vele anderen, die het belang er van inzagen, zouden medewerken, om het stelsel in te voeren?

Mis!

Slechts *twee* ondernemingen gingen er toe over.

Uit inlichtingen door „Onze West" ingewonnen omtrent deze nalatigheid bleek, „dat men de wenschelijkheid van invoering van 't livrettensysteem nog altijd inzag, doch dat men uit...... gemakzucht (ook om de meerdere administratie) tot dusver verzuimd had na te komen, wat afgesproken was."

Niet aangenaam om te lezen!

De Nederlandsche bladen hebben in 't algemeen uitvoerig de bizonderheden medegedeeld omtrent de onlusten op de plantages in Suriname, begonnen met een oploop op *Alliance* en geëindigd, — naar we hopen, — met het ruw vermoorden van den zeer bekwamen en algemeen geachten directeur *Mavor* van *Mariënburg*, en het doodschieten van ruim twintig Britsch-Indische koelies.

Wij zullen daarom de bizonderheden niet herhalen, maar willen wel een en ander opmerken, naar aanleiding van de wenschelijkheid, die in „Onze West" wordt betoogd, om de immigratie van de Britsch-Indiërs geleidelijk geheel te doen plaats maken voor die van Javanen en Soendaneezen, niet Madoereezen en Maleiërs daar 't schijnt, dat deze minder voldoen.

Zeker iets waar zeer veel voor te zeggen is.

Over het karakter, van de Britsch-Indische koelies, valt, evenmin als over dat van de immigranten, die vóór hen in Suriname werden ingevoerd: de Chineezen, op den duur te roemen. Heetten deze laatsten valsch en gluiperig, de koelies zijn heethoofden, ruziemakers, immer ontevreden en volgens sommigen zelfs bloeddorstig. Bovendien zijn ze Engelsche onderdanen, wat altijd een gevaar oplevert.

Wij gelooven niet, dat hetgeen zich onlangs voorgedaan heeft aanleiding zal geven tot verwikkeling met Engeland; maar 't is volstrekt niet uitgesloten, dat te eeniger tijd uit 't optreden der koelies een „Uitlander kwestie" kan ontstaan.

Natuurlijk telt dit ras ook goede bestanddeelen en we mogen veronderstellen, dat in hoofdzaak zij er onder behooren, die zich blijvend in de Kolonie als kleine landbouwers hebben gevestigd, er is dan ook geen bezwaar hen voor Suriname te behouden.

Maar neemt deze vestiging toe, blijft de koelie Engelsch onderdaan, komen er van zelf meer slechtere elementen bij de goede, dan wordt de kans steeds grooter, dat wij op een gegeven oogenblik geharrewar krijgen.

Worden nu langzamerhand de Britsch-Indiërs door Nederlandsche onderdanen vervangen, dan komen wij op een zuiverder standpunt te staan en wordt 't gevaar voor kwesties steeds geringer.

En te meer kan hiertoe worden overgegaan, omdat 't gebleken is, dat de immigranten uit ons Oost-Indië, — behoudens dan misschien Madoereezen en Maleiërs, te krijgen zijn en hebben voldaan als plantagearbeiders en het bekend is, dat hun inborst en eigenschappen van dien aard zijn, dat van hen, — mits menschkundig geleid en als evenmensch behandeld, — niet te duchten is, wat ten alle tijde van de Britsch-Indiërs kan verwacht worden.

Maar er is nog meer. 't Schijnt, dat de twee Indische rassen elkaar niet bizonder kunnen zetten en 't nog al eens tot een uitbarsting tusschen elkaar komt. Wordt beider aantal in de Surinaamsche maatschappij grooter, — en dit te bereiken, wordt toch gaandeweg 't doel, — dan heeft men te vreezen voor ernstiger botsingen in de toekomst, maar ook dat de lust van onze Indiërs om zich blijvend te vestigen naast de Engelsch-Indiërs er niet grooter op zal worden, terwijl er bovendien kans bestaat, dat de Javaan, meegaande als hij is, — zoowel in 't goede als in 't kwade, — van lieverlede onder invloed van zijn „bruine broeders" zal komen, met hem mee zal heulen, door hem tegen ons zal worden opgestookt.

Bijencultuur in Oost- en West-Indië.

Van 9 tot en met 11 September wordt te 's-Hertogenbosch een internationaal Congres voor Bijencultuur gehouden, waar ook speciaal zal worden behandeld de Bijencultuur in tropische landen.

Toen op het in 1900 te Parijs gehouden internationaal congres, door den Voorzitter der Ned. afd. van de Indische Mpij. van Landbouw en Nijverheid de vraag gedaan werd, wat men wist van bijencultuur in de heete luchtstreek, bleek dit al bijzonder weinig te zijn, doch er werd als een gevolg van de gedane vraag besloten, om aan het congres, dat nu in den Bosch gehouden wordt van de bijenteelt in de overzeesche Koloniën, een afzonderlijk punt van bespreking te maken. Als algemeen rapporteur werd door de permanente Congres-commissie aangewezen de Markies de Fougères (Voorzitter der afdeeling van „Oost en West" te Parijs) terwijl het uitbrengen van een speciaal rapport omtrent de Nederlandsche koloniën werd opgedragen aan den President der Ned. afd. van de Indische Mij. van Landbouw. Voor de Koloniën in het algemeen, maar vooral voor de Nederlandsche, kan hetgeen in de volgende week op het congres wordt verhandeld van groot belang zijn.

Uit het lijvige rapport van de Fougères blijkt namelijk, dat de bijencultuur even goed als voor Europa, ook voor de tropische landen een zeer winstgevend bijbedrijf kan zijn, vallende onder het bereik van nagenoeg iedereen en voor het in practijk brengen nagenoeg geen kapitaal vorderend.

Het rapport over de bijenteelt in Ned. Oost- en West-Indië is veel korter, maar ook daaruit valt gerust af te leiden, dat het zaak is om het niet te laten bij de ettelijke mislukte proeven, die tot nu toe hebben plaats gehad.

Men treft in O.-Indië tal van inheemsche bijensoorten aan, van klein tot groot, zelfs de aan ieder Indiër bekende Koembang, die zijn gaten boort in de zachte houtsoorten, bij voorkeur in de daksparren der bamboewoningen, behoort er toe — wetenschappelijk gesproken. — In de Ned.-Indische encyclopedie en de geleerde verhandelingen over de Bij, vindt men latijnsche namen voor de het meest voorkomende soorten, de *apis dorsata* en de *apis indica*. Op Java bestaat eene soort bijencultuur; de inlander vangt de bijen op in een uitgehold stuk hout, dat in een boom wordt gehangen en daarna als het gevuld is, bij het huis onder een afdak bewaard om eenige malen in het jaar daaruit te oogsten. Buiten Java, worden de bijennesten uit de boomen zelf weggehaald en is de oogst een vrij gevaarlijk werk. In sommige streken worden de boomen, door schoonmaak, voor 't bijenverblijf bereid en beschouwt men hem, die dit doet als de eigenaar van de bijenzwermen, die in den boom nestelen.

Reeds in 1862 werd echter de aandacht der Indische Regeering er op gevestigd, dat uit *rationeele* bijenteelt in Oost-Indië groote voordeelen zouden te trekken zijn en het voorstel gedaan om er eene proef mee te nemen. De toenmalige Minister van Koloniën was daarmee echter niet bijzonder ingenomen; er was in Oost-Indië reeds genoeg stekeligs was zijn meening, men behoefde er daarenboven geen bijen in te voeren. Toch werd het voorstel aan den Gouverneur-Generaal om advies gezonden en de practische hortulanus Teysmann adviseerde er gunstig op, maar de Directeur van Landbouw adviseerde tegen en er kwam niets van.

In 1876 bracht Dr. P. J. Veth, toen Voorzitter van 't Aardrijkskundig Genootschap een voorstel over van den Praagschen heer Rudolf Mayerhofer, die de Indische bij had bestudeerd, om of in Oost-Indië de Europeesche bij (apis mellafica) in te voeren of om de Indische bij te beschaven en regelmatig te cultiveeren.

Dit voorstel vond zoowel in den Haag als in Indië weerklank en in October 1877 nam de heer Rijkens, benoemd leeraar aan de landbouwschool te Buitenzorg, een bezending bijën mee naar den cultuurtuin te Tjikeumeuh. Reeds onderweg hadden die bijën veel geleden en in 't volgende jaar waren ze allemaal dood.

In Indië meende men echter, dat het bij deze eerste proef niet moest blijven, omdat de reis onder betere voorwaarden kon worden verricht en de bijën dan sterker, gezonder en opgewekter in Indië zouden aankomen en toen er uit Nederland op een gedaan voorstel geen antwoord kwam, kocht de Gouverneur-Generaal in 1881 eenige bijenkorven, uit Cyprus door den Amerikaan Benton naar Indië meegebracht en deed er een nieuwe proef mee nemen. Te gelijkertijd werden te Tjikeumeuh ook proeven genomen met het civiliseeren der O. Indische Bij.

Ook die proeven mislukten echter niettegenstaande de zorg, die het personeel van 's Lands Plantentuin er aan wijdde. De Europeesche bijën stierven uit en de Indische vlogen telkens met gansche zwermen weg; men lei er de bijl dan ook bij neer en in de laatste 20 jaren was er van 't aanwenden van nieuwe pogingen geen sprake.

Ook in West-Indië werden eenige jaren geleden proeven genomen maar eveneens zonder gunstig gevolg. En toch schijnt de bijencultuur in Jamaica en op enkele der Engelsche Antillen zeer goede resultaten op te leveren, zoodat van wege de Regeerings-landbouwafdeeling van Engelsch-Guyana, zelfs eene handleiding voor hen, die bijencultuur zouden willen beginnen, het licht zag. Dit is een zeer handig boekje met fraaie prenten, dat de Rapporteur door bemiddeling van onzen Consul-Generaal te Londen van het Engelsche Ministerie van Koloniën heeft kunnen krijgen en dat hij op 't congres zal ter tafel brengen.

Dit is van 't Nederlandsche Rapport de korte inhoud. Op 't Congres komen wij later terug, wanneer zooals wij hopen de besprekingen nut opleveren voor 't doel, dat ook „Oost en West" beoogt, de verbetering en vermeerdering der bestaansmiddelen, zoowel van den inlander onzer Koloniën, als van het steeds aangroeiende getal Indo-Europeanen.

Inmiddels kan het mogelijk zijn, dat een onzer lezers omtrent bijencultuur in Oost- en West-Indië nog bijzonderheden weet, die op 't congres zouden kunnen worden meegedeeld. In dat geval kan hij zich ook nu nog, tegen betaling eener minimum-bijdrage van f 0.50, als lid aanmelden bij G. Baron de Senarclens de Grancy te Vucht. Wil men zelf niet gaan, dan houdt de *redactie van 't Koloniaal Weekblad* zich voor bericht aanbevolen; wij zullen de mededeeling overbrengen waar ze tehuis behoort.

INGEZONDEN.

Aan de Redactie van het „Koloniaal Weekblad".

Beleefd verzoekt ondergeteekende opname in uw blad van het navolgende:

Met instemming las ik vele nuttige wenken, voorkomende in „Het Indische kind in Nederland". In aansluiting daarmede en als vervolg op het door mij ingezonden artikeltje, in no. 23, handelende over enkele goede inrichtingen van onderwijs, voornamelijk voor eene opleiding voor Cadettenschool en Willemsoord, vestig ik nogmaals de belangstellende aandacht van belanghebbenden op scholen, als de Departementale Nutschool te Breda.

Deze school telt 9 klassen.

Reeds na het doorloopen van de 6de klasse, kunnen de leerlingen met succes examen doen voor de 1ste klasse Hoogere Burger school.

Na de 8ste klasse slaagden meerdere leerlingen voor de 3de klasse H. B. S., terwijl zij in de 9de klasse voorbereid worden voor het examen voor de 4de klasse. In 1900 werden o.a. twee leerlingen uit die klasse toegelaten tot de 4de klasse H. B. S., respectivelijk te Dordrecht en Amersfoort.

Naast het „drillen" *moet* dus op deze school plaats zijn voor zeer ontwikkelend onderwijs.

Deze omstandigheid is zeker niet algemeen bekend.

En toch, voor Indische ouders is de wetenschap er van zeer dienstig.

Zij ontloopen, indien zij hunne kinderen dergelijke scholen doen afloopen, de kans, dat deze, wegens hunne jeugd, het middelbaar onderwijs, in de twee eerste jaren niet kunnende volgen, voor 't doen van examens de noodige kennis niet opdoen.

En zelfs voor die ouders, wier kinderen geen examens behoeven te doen, biedt de nutschool met 9 klassen, die, zooals ik boven zeide, met succès opleidt voor de 4e klasse H. B. S., een veel zekerder weg aan om eenmaal tot het doen van een eindexamen te geraken, dan het hobbelige pad door de *drie* eersten klassen der H. B. S. hunnen kinderen geven kan.

Dit enkele woord moge aan vele ouders, lezers van het Koloniaal weekblad, ten goede komen.

Nijmegen 1 Sept. 1902.

E. von Bose.

Correspondentie.

Tot ons leedwezen moet het stuk van den heer L. L. over „Spoorwegen in Nederlandsch Indië" op nieuw liggen blijven tot een volgend nummer, maar het verliest daardoor niets van zijn actualiteit. Het vraagstuk der spoorwegen op de Buitenbezittingen is bij de wetgevende Macht nog niet aan de orde.

Varia.

De uitbreiding der Japansche handelsvloot, nog verrassender dan die der marine, blijkt het best uit de volgende cijfers over een tijdperk van nog geen volle 4 jaren:

	stoomschepen	ton	zeilschepeh	ton
1898	627	429,174	174	24.014
1899	679	407,534	1,485	165,710
1000	753	489,375	2,783	270,161
1901	924	557,166	3,416	315,767

In 3½ jaar is de handelsvloot dus vermeerderd met bijna 300 stoomschepen met ± 125,000 ton, en ruim 3000 zeilschepen met bijna 300,000 ton.

In 1896 bezat Japan slechts één stoomschip van méér dan 5000 ton; thans zijn er 21.

Gedureude hetzelfde tijdsverloop steeg het aantal scheepsofficieren tot 15412, waaronder 304 buitenlanders.

Malaria en Muskieten. — Volgens het Bat. Nwbl. bleek uit waarnemingen van *Professor Celli* in landstreken. waar de malaria hevig woedt en inheemsch is, dat van 4363 personen, die door mechanische beschutting aan den beet der muggen (*anopheles*) waren onttrokken, slechts 1.9 pct. door koorts werden aangetast, terwijl van hen, die in dezelfde streek leefden, maar niet voldoende mechanisch beschut waren, 10.9 pct. aan koortsen leden.

In *Japan* werden in malaria-streken, op last der militaire overheid, dergelijke maatregelen genomen met bataillons, die *wel* en die *niet* op mechanische wijze tegen de anopheles beschut waren; de beschutte militairen bleven vrij, van de *niet*-beschutten werd een groot deel door koortsen aangetast.

Een navolgenswaardige instelling in Japan vindt het *B. N.*, dat de schoolkinderen er zoowel met de linker- als met de rechterhand leeren schrijven. Wij ook gelooven, dat onze kinderen er slechts bij zouden winnen, indien dit ook op onze scholen werd ingevoerd, wanneer dit ten minste te doen is, zonder veel meer oefeningstijd te vorderen.

Een middel tegen Dysenterie. — *Dr, Metin*, directeur van het instituut Pasteur te *Saigon*, heeft de bacil van de dysenterie gevonden en daarvan cultures bereid. Tevens zou het anti-dysenterie-serum gevonden zijn.

In de *Rangoen-Gazette* lezen wij, dat met goed gevolg tegen de dysenterie worden aangewend de zaden van de *Brucca Sumatrana*, welke even goed werken als de Chinine tegen de Malaria. — De plant wordt overal in tropische gewesten gevonden, zoowel op Borneo, Sumatra, Java, en de Philippijnen als in Australië.

[*Bat. Nwbl.*]

Aardrijkskundige Kennis. In de *Dépêche Coloniale*, het beste van de Fransche Koloniale dagbladen, werd uit het Engelsche blad „*The Daily Telegraph*, overgenomen een telegram uit Kingston: „dat in het district *Surinam* 300 Indische emigranten den directeur eener plantage hebben aangevallen en de telefonische gemeenschap met de omringende districten hebben afgesneden. De ter hulp geroepen politie heeft vuur gegeven, 21 opstandelingen werden gedood en 32 gewond."

Surinam is een *district* van *Engelsch Guinea* zegt de D. C. als toelichting. Nu wordt hier zeker wel *Guyana* bedoeld en 't is meer dan waarschijnlijk, dat men in het telegram op 't oog heeft, het verzet der koelies in *Nederlandsch Guyana* (Suriname), dat toch de Franschen, als buren wel zouden mogen kennen!

Laatste Berichten.

Tot ons groot leedwezen vernemen wij, dat *Jhr. Mr. T. A. J. van Asch van Wijck* weder ziek is en den dienst op zijn Departement vooreerst niet zal kunnen waarnemen. Laat ons hopen op het spoedig herstel van den Minister, die bij de bespreking der begrooting voor Nederlandsch-Indië zoo moeielijk zal kunnen gemist worden.

***

In het *Bondsblad* „Orgaan van den Indischen Bond" van 1 Augustus wordt mededeeling gedaan van het volgende door het Bestuur ingediende request aan de Tweede Kamer van de Staten-Generaal:

> Het Hoofdbestuur ad interim van den Indischen Bond hecht zijne adhaesie aan het door de Nederlandsche Afdeeling der Nederlandsch-Indische Maatschappij van Nijverheid en landbouw, de Vereeniging „Oost en West" en de Vereeniging „Moederland en Koloniën" aan Uwe Kamer ingediende rekest, dd. Mei 1902, houdende het verzoek, dat de Tweede Kamer der Staten Generaal den spoedigen aanleg bevordere van alle bevloeiings- en waterkeeringswerken, die in het belang van den Landbouw op Java zoo dringend noodig zijn.
>
> Batavia, 25 Juli 1902.
>
> Het Hoofdbestuur a. i. voornoemd,
>
> (w. g.) C. Th. van Sorgen, Pres.
> „ H. de Brussel Assé, Secr.

Voornaamste inhoud van Nederlandsche Tijdschriften voor Oost- en West-Indië.

De Indische Gids, September 1902.

H. E. B. Schmalhausen: Waaraan heeft Java behoefte? — J. E. de Meyier: De Postspaarbank in Ned.-Indië. — H. A. Meppelink: Ook een millioenenstudie. Opmerkingen over Indische Comptabiliteit. — Varia: Nieuwe denkbeelden omtrent de organisatie van de infanterie van het Ned.-Ind. leger. — De invoering van het Nieuwe strafwetboek. — De Moslims van Java. — De opzichters bij den Waterstaat. — Tegenwoordige sterkte en indeeling van de troepenmacht in Atjeh. Een Duitscher over de vooruitzichten van jongelieden in het landelijke op Java. — Maandel. Revue van Brochures, enz. — Koloniale literatuur: Onze strijd in Zuid-West-Selebes.... door G. Nijpels, en Rumphius gedenkboek, uitgegeven door het Kol. Museum te Haarlem. — Wetenschap en industrie: Vlechtwerk-tentoonstelling te 's Hage. Enz. — N. Mac Leod: De Oost-Ind. Comp. op het vasteland van Azië in de laatste jaren der 17e eeuw. — Financieel overzicht.

Tijdschr. voor Nijverheid en Landbouw in N.-I. Dl. 65 (1902), afl. 3.

Dr. F. De Haan: De heer Faes en de Geschiedenis van Buitenzorg (vervolg). — J. S. van Braam: Staatsbemoeiingen met Landbouw in de Vereenigde Staten van Noord-Amerika. — P. J. van Maanen: De Ramehcultuur van de finantieele zijde beschouwd. Verwijdering van het zilvervlies der koffie. — Alang-alang en de papier-industrie. — De schurftziekte van den aardappel en de middelen om haar te bestrijden.

De Gids, September 1902.

Augusta de Wit: De Godin, die wacht, boek II. Vele wegen (vervolg).

Orgaan der Nederl. Zendingsvereeniging, September 1902.

De kerk te Tjidërës voor school ingericht. — Enkele Mei-datums uit het dagboek van J. Verhoeven. — Het overlijden van Ant. A. Pennings. — C. J. Hoekendijk: De school.

De Indische Mercuur, 2 Sept. 1902.

De suiker in de parlementen van Europa. — Historisch en Statistisch overzicht der Petroleum-industrie van Bakoe. — Rapport van prof. F. A. F. C. Went omtrent den toestand van land- en tuinbouw op de Nederl. Antillen (vervolg). — Surinaamsche brieven XIX. — Het Livretten Systeem. — Suiker-productie en invoer in Britsch-Indië — Koloniaal verslag van 1902. — Verslagen: Kamer van Koophandel en Nijverheid te Makasar. — Mijnbouw Maatschappij „Atjeh". — Mijnb. Mpij. Lebong Soelit. — Mijnb. Mpij. „Kotaboenan". — Dividenden. — Spoor- en Tramwegontvangsten. — Nieuwe Maatschappijen.

Verzending O.-I. Mail.

VOOR DEN HAAG.

Amsterdam, Nederl.,	12 Sept.	26 Sept.	11.30 's av.
Rotterdam, Lloyd,	5 „	19 „	11.30 's av.
Genua, Nederland,	9 „	23 „	9.15 's av.
Marseille, Lloyd,	16 „	30 „	7.45 v.m.
Marseille, Fr. dienst,	6 „	20 „	7.45 vm.
Brindisi, Eng. dienst,	12 „	26 „	1.— mid.
Napels, Duits. dienst,	15 „	29 „	9.45 's av.

Via Marseille: Suppletoire verzending van brieven, briefkaarten en aangeteekende stukken den dag volgende op den aangegeven maildag te 7.45 vm.

Via Napels: Suppletoire verzending den dag, volgende op den aangegeven maildag te 12, doch de aansluiting op het vertrek der booten is daarvan niet verzekerd.

MAIL SURINAME.

St. Nazaire. Fr.,	8 Sept.	8 Oct.	7.45 vm.
Amsterdam, Nederl.,	14 „	30 Sept,	11.20 's av.
Southampton, Eng.,	16 „	30 „	11,30 's av.

Vereeniging OOST en WEST
Afdeeling 's-Gravenhage.
Aan het **Bureau Heerengracht 4,** zijn van **10—12** en van **2—4** uur, inlichtingen te bekomen omtrent de volgende personen die werk zoeken.
Men kan die inlichtingen ook per brief vragen aan den Secretaris der 3de Commissie, den heer G. C. A. DE WITT, *de Perponcherstraat n°. 93.*

Een gep. Onderofficier O.-I. Leger voor incasseering, oppasser en huisbewaarder.

Een modiste die werk in Oost-Indië zoekt.

Een Dame die lessen geeft in Noorsch, Zweedsch, Duitsch en Italiaansch.

Drie jonge Dames voor Juffrouw van Gezelschap. Eene ook voor lectrice.

Een bekwame linnennaaister.

Gewezen Sergeant in W.-I. voor portier, looper of huisbewaarder; kan ook copieerwerk verrichten.

Twee jonge Dames die als Gouvernante of Bonne naar Indië willen.

Een gegageerd Onderofficier der Genietroepen zoekt een betrekking voor loopend beheer; schrijfwerk of eene eenvoudige administratie; ook kantoorwerk in die richting.

Eene dame voor 't les geven aan spraakgebrekkigen.

Een Dame les geven in teekenen en portretschilderen.

Een geroutineerd boekhouder 5 jaren als zoodanig in een hotel te Parijs werkzaam. Is tevens correspondent in de moderne talen. Uitmuntende referentiën.

Eene Dame voor pianoles.

Een heer, gewezen fabricatiechef suikerfabriek, met diploma machinistenschool, voor admin. betrekking.

Een Heer voor administratieve betrekking of magazijnmeester.

Een Heer voor Corrector aan eene drukkerij.

Drie Dames voor waarnemen van een huishouden en naar Indiën gaan.

Twee Dames om bejaarde dame gezelschap te houden.

Een Dame zoekt plaatsing als Stenograaf, ook voor les geven.

Een jonge Dame zoekt een t'huis zonder salaris bij eene dame om deze in de avonduren gezelschap te houden; kan in 4 talen voorlezen en maakt muziek.

Twee Dames om met eene familie op reis te gaan; waarvan de éene Hollandsch, Duitsch, Fransch en Engelsch spreekt, hebben veel gereisd.

Eene Juffrouw voor Depôthoudster.

Een bekwaam machinist machinebankwerker voor plaatsing in Oost- of West-Indië.

Een gew. O.-I. ambt. voor adm. betrekking.

Eene Dame v/h maken van fijne handwerken.

Een Dame voor administratieve betrekking.

Twee jonge Meisjes en een jonge Weduwe om als kinderjuffrouw mede naar Indië te gaan.

De 's-Gravenhaagsche Boek- en Handelsdrukkerij voorheen Gebr. Giunta d'Albani.